

PAROOL
19-6-98

De wederopstanding van het raadplegend referendum

BIJ DE FORMATIE van het tweede paarse kabinet is een compromis gesloten over de gekozen burgemeester. Gemeenten mogen straks een raadplegend referendum organiseren over de vraag wie de nieuwe burgemeester wordt. Opmerkelijk, want een jaar geleden zagen de de paarse coalitiepartners nog niets in dit democratische instrument. Het verzoek om een raadplegend referendum over het Verdrag van Amsterdam wezen zij categorisch van de hand.

Het Verdrag van Amsterdam viert deze week zijn eerste verjaardag. Het tijdens de Eurotop van Amsterdam gesloten verdrag is nog niet in werking getreden, omdat de lidstaten van de Europese Unie weinig haast maken met de ratificatie. De animo om met 'Amsterdam' aan de slag te gaan is kennelijk niet zo groot. De Nederlandse regering, onder wiens voorzitterschap het verdrag beklonken werd, houdt stug vol dat Europa weer een tijd vooruit kan met dit verdrag. Maar in veel andere landen wordt van een mislukking gesproken. Om nieuwe lidstaten te kunnen opnemen, om het vertrouwen van haar burgers terug te winnen, heeft de Unie een beter verdrag nodig. Die geluiden klonken ook deze week op tijdens de Eurotop in Cardiff. Niet alleen onder demon-

In 1997 werd het voorstel voor een raadplegend referendum weggehoond, stellen René Danen (duo-raadslid voor Amsterdam Anders/De Groenen) en Richard Wouters (beleidsmedewerker GroenLinks). Nu heeft Paars 2 hierover een compromis bereikt.

RENÉ DANEN en RICHARD WOUTERS

stranten, maar ook in de vergaderzaal van de regeringsleiders.

Toch brengt het Verdrag van Amsterdam meer dan alleen cosmetische veranderingen aan in de grondwet van de Unie. Het asiel- en migratiebeleid bijvoorbeeld wordt tot een echte Europese bevoegdheid gepromoveerd, zonder dat daarbij de gebruikelijke democratische controle wordt ingevoerd. Bij gebrek aan checks and balances dreigt het beleid van de minst beschaafde lidstaat maatgevend te worden voor het vreemdelingenbeleid van de EU.

Of het nu gemiste kansen of riskante missers bevat, een nieuw EU-verdrag behoeft een maatschappelijk debat en een publieke verantwoording door de politici die het ondertekenen. Al is het maar omdat we er voor jaren aan vastzitten. De besluiten van de EU worden al te vaak als voldongen feiten ervaren. Zie de invoering van de Euro.

Voor veel Nederlanders is het een verrassing om te vernemen dat hun volksvertegenwoordigers al in 1993 hebben ingestemd met de afschaffing van de gulden. Daarom deed in mei vorig jaar, toen de contouren van het Verdrag van Amsterdam zichtbaar werden, een groep van meer dan honderd prominente en minder prominente burgers een oproep aan de Tweede Kamer. Zij verzochten de Kamer om, vooruitlopend op de invoering van een bindend correctief referendum, een raadplegend referendum uit te schrijven over het nieuwe Verdrag.

Parlementaire hoon viel hun ten deel, vooral van de paarse partijen. "Ons bezwaar tegen het raadplegend referendum is dat het niet bindend is," sprak PvdA-er Rehwinkel in de Kamer (10 juni 1997). "Wij zijn niet voor een consultatief referendum," verklaarde zijn VVD-collega Te Veld-

huis. Referendumpartij D66 maakte het helemaal bont. "Een referendum dat door de overheid zelf is uitgeschreven zou gemakkelijk tot plebis-citair misbruik kunnen leiden," aldus Kamerlid Scheltema-de Nie, die kennelijk denkt dat de Nederlandse burgers zich als applausmachine laten gebruiken. Ook de D66-Europarlementariërs deden een duit in het zakje: een referendum moet aan zeer strenge eisen van zorgvuldigheid voldoen, vonden zij. 'Wij willen geen ad hoc 'oplossingen' die bepaald worden door de waan van de dag, en die de burger misleiden.' (*De Volkskrant*, 3 juni 1997)

Voor degenen die in 1997 om een referendum over Europa vroegen is het wrang te moeten constateren dat het raadplegend referendum een jaar later een opmerkelijke come-back heeft gemaakt. In de formatie van Paars 2 hebben de onderhandelaars van PvdA, VVD en D66 een compromis gesloten over de gekozen burgemeester. Vooruitlopend op echte burgemeestersverkiezingen - een staatscommissie zal daarop gaan studeren - krijgen gemeenteraden de mogelijkheid om een raadplegend referendum uit te schrijven over een door hen zelf geselecteerd aantal kandidaat-burgemeesters. Een nogal moeizame constructie, want na deze volksuitspraak doet de raad een vertrouwelijke voordracht aan de minister van binnenlandse zaken. De voorgedragen kandidaat hoeft niet per se degene te zijn die de meeste stemmen vergaarde. Bovendien kan de minister de voordracht naast zich neerleggen en een ander tot burgemeester benoemen. Als er ooit een niet-bindende, quasi-plebis-citaire ad hoc-oplossing is bedacht die de burger dreigt te misleiden, dan is het deze wel.

Experimenten

Is een door de bevolking gelegitimeerde burgemeester zoveel belangrijker dan een Europese Unie die voldoende publieke steun geniet? Of staat Paars zichzelf hier democratische experimenten toe, juist omdat een burgemeestersbenoeming zoveel triviale is, omdat het nationale prestige niet in het geding is? Is de ongestoorde voortgang van de Europese eenwording te belangrijk om aan directe volksinvloed te worden blootgesteld? Het bouwen aan een 'Europa van de burgers' is kennelijk al ingewikkeld genoeg zonder bemoeienis van deze burgers. De gang van zaken in Cardiff is illustratief: de leiders van de lidstaten bespraken de kloof tussen de EU en haar bevolking achter gesloten deuren.

Juist deze arrogantie, deze geheimhoudingsdrift, dit gebrek aan verantwoording, deze onwil om de koers van de Europese instellingen publiekelijk ter discussie te stellen, vormt de grootste bedreiging voor het integratieproces. Een Europa van u, voor u, zonder u, loopt uiteindelijk vast in een geloofwaardigheidscrisis.

Burgemeester Paats (Alphen aan den Rijn).

FOTO AD NUIS